

Inhoud

Voorwoord 7

Inleiding 15

Vierde en vijfde levensfase 15

1 Oud is feest 19

Een nieuw leven 19

Tijd hebben 19

Doen wat je altijd al had willen doen 20

Genieten maar 22

Verskillende behoeften 23

De medemens 24

De actiemens 25

De denkmens 25

De speelmens 25

Eenzaamheid is niet altijd gebrek aan gezelschap 26

Een huisdier 27

Kleinkinderen en kinderen 28

Vriendschap 29

Relaties 30

Ouderenseks 32

Alleen oud? 34

Mooi zijn 35

Levenskunst 27

2 Een ouderencultuur in onze samenleving 40

Onbehagen in de cultuur 40

Een tegencultuur 42

Wat is vergrijzing? 42

De grijze golf 42

Babyboomers: rijk, mondig en op eigen benen 45

Aanbidding van het jong-zijn	45
<i>Snel, nieuw, flitsend; het moet leuk zijn</i>	47
Verspilling	49
Betaalde arbeid in een gecompliceerde samenleving	50
Beeldvorming en vooroordelen	51
<i>Is de vergrijzing een probleem?</i>	52
<i>Acht demografische mythen</i>	53
<i>Van hulpbron naar doelgroep</i>	55
<i>Discriminatie</i>	55
Tegenstroom	57
<i>Emancipatie en actie</i>	59
Voorzieningen	61
Tot slot	63

3 Als je pech hebt 65

Beperkte problemen	65
Als het slechter gaat	66
De relatie in moeilijke tijden	67
Zorgtaken, ouders op je schouders	68
<i>Grenzen aan de mantelzorg</i>	70
Zorg en vrouwen	72
<i>Sandwichgeneratie</i>	72
Arm in een rijk land	73

4 Pijn en depressiviteit 77

Teveel negativiteit	75
Rouw, een traumatische ervaring	79
<i>Verwerking van rouw</i>	81
Depressie	83
Depressiviteit	85
<i>Wat kun je doen</i>	86
<i>Andere steun</i>	87
<i>Helpen helpt</i>	85
<i>Preventie</i>	87
Eenzaamheid	90
Lotgenoten	93

5 Drie soorten werk 97

Leeftijd is bij arbeid irrelevant	97
<i>Zelfstandigen</i>	98
<i>Stoppen of langer doorwerken</i>	99

Overspanning en onderspanning	100
De 'flow'	102
Tijd kunnen geven	104
Vrijwilligerswerk	104
<i>Status</i>	106
<i>Wat zoek ik? Een checklist</i>	107
<i>In welke organisatie wil ik meewerken?</i>	110
<i>Het aanbod</i>	110
<i>Is iedereen geschikt voor vrijwilligerswerk?</i>	111
<i>Voorbeelden</i>	112
6 De zin van het leven	117
Is er een algemene 'zin'?	117
De 'grote verhalen'	119
<i>Parels uit de grote verhalen</i>	120
<i>Als je niet meer gelooft</i>	121
Symbolen	122
Spiritualiteit	123
Onderzoek naar zingeving	124
Zinberoving van ouderen	125
'Zin' is de relatie met de medemens	126
<i>De ander</i>	126
<i>Genen, voorouders en kinderen</i>	127
<i>De samenleving, doel = 'zin'</i>	128
'Zin' is je eigen gevoel en je eigen ontwikkeling	130
<i>Levensloop en ervaringen</i>	130
<i>Natuur- en kunstbeleving</i>	130
Er is geen 'zin'	133
<i>'Er is geen zin' als protest</i>	133
Het plezier van de zoektocht	134
7 Helpt of hindert het christelijk geloof	137
Geloof als onderdeel van je bestaan	137
Verskillende vormen van geloofsbeleving	138
Vier negatieve en vier positieve aspecten	139
8 Herinneringen en overgangen	149
Het leven lijkt sneller te gaan	149
Het geheugen en herinneringen	150
<i>Herinneren als therapie</i>	151
<i>Herinneringen en je identiteit</i>	153

Onze gezamenlijke geschiedenis	154
Waarom onthouden we onze fouten het best?	155
<i>Traumatische herinneringen en oud zeer</i>	157
<i>Kon je ervaringen maar verdringen</i>	158
‘In transit’	159
Nog iets goed te maken?	161
De herinneringen van je kinderen	162

9 Afhankelijkheid, de vijfde levensfase 165

Onomkeerbare afhankelijkheid	165
<i>Dementie</i>	168
Zorg thuis	170
Zorg in een instelling	170
Het verpleeghuis	170
<i>Maatschappelijke waardering voor verpleeghuiszorg</i>	170
<i>Kwaliteit van de verpleeghuiszorg</i>	171
<i>Suggesties vanuit het veld</i>	173
<i>Verplegers en verzorgers</i>	174
<i>Familie</i>	175
Initiatieven om het verpleeghuis draaglijk te maken	176
<i>Medezeggenschap en keuzevrijheid</i>	176
<i>Geestelijke verzorging</i>	177
<i>Snoezelen</i>	178
<i>Vrijwilligerswerk</i>	179
<i>De hond als vrijwilliger</i>	181
Woonzorgexperimenten	181
Het hospice	183
Het hoeft niet meer, het kan niet meer: euthanasie?	185
<i>De wetgeving</i>	186
<i>Rouwverwerking en euthanasie</i>	190
<i>Euthanasie en dementie</i>	191
<i>Wie beslist?</i>	193
<i>Wie beslist niet?</i>	193

10 Bang voor de dood? 197

Gedachten over de dood	197
Bang voor de dood of bang voor aftakeling	198
<i>Angst</i>	198
De verleiding van de dood	199
De dood als rationeel einde	200
Een leven na de dood	200
<i>Geen leven na de dood</i>	202
Het sterven	203

<i>Zelf sterven</i>	204
<i>Moet je er over beginnen?</i>	209
<i>Het dreigende verlies</i>	209
<i>Een goede dood, een zinvol einde</i>	210
De begrafenis	213
Tenslotte nog enkele teksten	217
Bijlage	220
Organisaties die met vrijwilligers werken	220
Noten	223
Bronvermelding	253
Dankwoord	255